

Stenografični zapisnik

druge seje
deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dné 16. septembra 1884.

Nazoči: Prvosednik: deželni glavar grof Gustav Thurn-Valsassina. — Vladni zastopnik: Deželni predsednik baron Andrej Winkler. — Vsi člani razun: baron Oton Apfaltrern, grof Ervin Auersperg, dr. Hinko Doleneč, vitez dr. Ljudevit Gutmannsthal-Benvenutti, dr. August Mauer in vzvisenost baron Josip Schwegel.

Dnevni red:

- 1.) Branje zapisnika o I. deželnozborni seji dné 9. septembra leta 1884.
- 2.) Naznanila zborničnega predsedstva.
- 3.) Priloga 21. — Vladna predloga z načrtom deželne postave o spuščanju zasebnih žrebcev za konjsko plemenitev.
- 4.) Priloga 17. — Poročilo deželnega odbora o volitvi deželnih poslancev:
 - a) enega poslanca v volilnem okraji kmetskih občin Postojina-Senožeče-Bistrica-Planina-Lož;
 - b) enega poslanca za mestni volilni okraj Kočevje-Ribnica;
 - c) dveh poslancev iz volilnega razreda velikega posestva.
- 5.) Priloga 14. — Poročilo deželnega odbora gledé agrarnih razmer na Kranjskem.
- 6.) Priloga 16. — Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlaga proračun deželnega zaklada in njegovih podzakladov za l. 1885.
- 7.) Priloga 20. — Poročilo deželnega odbora, zadevajoč odobrenje občinskih priklad.
- 8.) Priloga 22. — Poročilo deželnega odbora gledé vpeljave taks za ogledovanje živine pri izdavanji živinskih potnih listov.
- 9.) Ustna poročila finančnega odseka o sledečih peticijah:
 - a) odbora «Glasbene Matic» in «Narodne šole» za podporo;
 - b) šolskega vodje Janeza Lapajneti v Krškem za podporo za šolsko-literarna dela;
 - c) Pavle Vukotičeve, ranocelniške sirote, za miloščino;
 - d) šolskega odseka obrtnijske šole v Kočevju za podporo;
 - e) Jere Kumar-če, vdove paznika prisilne delalnice, za rejni donesek svoji hčeri Jozefi;
 - f) Marije Statin, učiteljske vdove, za povekšanje pokojnine;
 - g) učiteljske sirote Lucije Schott za daljno dovoljenje miloščine;
 - h) Marjete Junc, učiteljske vdove, za miloščino in rejne doneske;
 - i) Katarine Krombholz, učiteljske vdove, za povekšanje miloščine;

Stenographischer Bericht

der zweiten Sitzung

des krainischen Landtages

zu Laibach

am 16. September 1884.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Gustav Graf Thurn-Valsassina. — Vertreter der k. k. Regierung: Landespräsident Andreas Freiherr von Winkler. — Sämmtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Otto Freiherr von Apfaltrern, Erwin Graf Auersperg, Dr. Heinrich Doleneč, Dr. Ludwig Ritter von Gutmannsthal-Benvenutti, Dr. August Mauer und Seine Excellenz Josef Freiherr von Schwegel.

Tagesordnung:

- 1.) Lesung des Protokolls der I. Landtags-Sitzung vom 9. September 1884.
- 2.) Mittheilungen des Landtags-Präsidiums.
- 3.) Beilage 21. — Regierungsvorlage des Entwurfes eines Landesgesetzes, betreffend die Verwendung von Privathengsten zum Besäen.
- 4.) Beilage 17. — Bericht des Landesausschusses über die Wahl der Landtags-Abgeordneten, und zwar:
 - a) eines Abgeordneten im Landgemeinden-Wahlbezirke Adelsberg-Senojetsch-Fejstriz-Planina-Laas;
 - b) eines Abgeordneten für den Städte-Wahlbezirk Gottschee-Keifnitz;
 - c) zweier Abgeordneten aus der Wählerklasse des großen Grundbesizes.
- 5.) Beilage 14. — Bericht des Landesausschusses über die Agrar-Verhältnisse in Krain.
- 6.) Beilage 16. — Bericht des Landesausschusses mit Vorlage des Voranschlages des Landesfondes und seiner Subfonde pro 1885.
- 7.) Beilage 20. — Bericht des Landesausschusses, betreffend die Genehmigung von Gemeindeumlagen.
- 8.) Beilage 22. — Bericht des Landesausschusses, betreffend die Einführung von Taxen für die Viehhelldung anlässlich der Ausstellung von Viehpässen.
- 9.) Mündliche Berichte des Finanzausschusses über folgende Petitionen:
 - a) des Ausschusses der «Glasbena Matica» und «Narodna šola» um Unterstützung;
 - b) des Schulleiters Johann Lapajne in Gurkfeld um Subvention für schulliterarische Werke;
 - c) der Paula Vukotič, Wundarztenswaise um Gnadengabe;
 - d) des Schulausschusses der Fachschule für Holzindustrie in Gottschee um Unterstützung;
 - e) der Gertraud Kumar, Zwangarbeitshaus-Aufseherwitwe, um Erziehungsbeitrag für ihre Tochter Josefa;
 - f) der Maria Statin, Lehrerswitwe, um Pensionserhöhung;
 - g) der Lehrerswaise Luzia Schott um weitere Bewilligung der Gnadengabe;
 - h) der Margareth Junz, Lehrerswitwe, um Gnadenpension und Erziehungsbeiträge;
 - i) der Katharina Krombholz, Lehrerswitwe, um Erhöhung der Gnadengabe.

- k) Karoline in Ane Malenšek, učiteljskih sirot, za podaljšanje miloščin;
 - l) Karoline Hočevar, učiteljske vdove, za miloščino;
 - m) slikarja Josipa Petkovška za podporo;
 - n) podpornega društva na višji kmetijski šoli na Dunaji za podporo;
 - o) podpornega društva (Asylverein) na Dunajskem vseučilišči za podporo.
- 10.) Ustno poročilo finančnega odseka o § 7., marg. št. 1., 2., 3. in 4. deželno-odbornega letnega poročila, zadevajoč deželni muzej.
- 11.) K prilogi 5. — Poročilo finančnega odseka o računskem sklepu zaklada prisilne delavnice za leto 1883.
- 12.) K prilogi 6. — Poročilo finančnega odseka o računskih sklepih dobrodelnih zakladov za leto 1883.

Obseg: Glej dnevni red in volitev gospodarskega odseka.

Seja se začne ob 20. minuti čez 10. uro.

- k) der Carolina und Anna Malenšek, Lehrerswitzen, um weitere Bewilligung von Gnadengaben;
 - l) der Carolina Hočevar, Lehrerswitze, um Gnadengabe;
 - m) des Malers Josef Petkovšek um Subvention;
 - n) des Unterstützungsvereines an der Hochschule für Bodencultur in Wien um Subvention;
 - o) des Asylvereins an der Wiener Universität um Subvention.
- 10.) Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über § 7, Marg. 1, 2, 3, 4 des Rechenschaftsberichtes, betreffend das Landesmuseum.
- 11.) Zur Beilage 5. — Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabschluss des Zwangsarbeitshausfonds pro 1883.
- 12.) Zur Beilage 6. — Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Rechnungsabschlüsse der Wohlthätigkeitsfonde pro 1883.

Inhalt: Siehe Tagesordnung und die Wahl des volkswirtschaftlichen Ausschusses.

Beginn der Sitzung um 10 Uhr 20 Minuten.

Deželni glavar:

Potrjujem, da je slavni zbor sklepčen in otvarjam sejo. Prosim g. zapisnikarja, da prebere zapisnik zadnje seje.

1.) Branje zapisnika o I. deželnozborni seji dne 9. septembra l. 1884.

1.) Lesung des Protokoll'es der I. Landtag'ssitzung vom 9. September 1884.

(Zapisnikar bere zapisnik prve seje v slovenskem jeziku — Der Schriftführer verliest das Protokoll der ersten Sitzung in slovenischer Sprache.)

Deželni glavar:

Želi kdo gospodov poslancev kako popravo o tem zaslišanem zapisniku.

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Tedaj izrečem pravnost zapisnika,

Slavni zbor! Jaz mislim, kar se tiče branja zapisnikov, da bi se držali dosedanje navade. Imeli bi se zapisniki prebrati enkrat v slovenskem in drugič v nemškem jeziku. Ako ni ugovora, smatram, da je ta moj predlog sprejet. (Pritrjuje se — Zustimmung.)

2.) Naznanila zborničnega predsedstva.

2.) Mittheilungen des Landtagspräsidiums.

Deželni glavar:

Naznanjam slavnemu zboru, da sem dopust za 24 ur dovolil g. poslancu grofu Auerspergu in ravno tako dopust za 24 ur ekscelenci baronu Schwegel-nu.

Gospod poslanec dr. Dolenc mi naznanja, da je bolan. Prosim to na znanje vzeti.

Nadalje naznanjam, da sem sledeče vloge sprejel:

Jaz izročim prošnjo učiteljske skupščine Litijskega šolskega okraja, da bi se spremenili §§ 38, 39 in 41 deželne šolske novole od 9. marca 1879 in §§ 30, 33, 62 in 87 deželne šolske postave od 29. aprila 1873.

(Izroči se upravnemu odseku — Wird dem Verwaltungsausschuffe zugewiesen.)

Herr Abgeordneter Deschmann überreicht die Petition des Vereines zur Unterstützung dürftiger Hörer an der k. k. Bergakademie in Leoben um Subvention.

(Izroči se finančnemu odseku — Wird dem Finanz-ausschuffe zugewiesen.)

Ich überreiche die Petition des Vereines zur Pflege kranker Studirender in Wien um Unterstützung.

(Izroči se finančnemu odseku — Wird dem Finanz-ausschuffe zugewiesen.)

Ich überreiche die Petition des Matthäus Brašnikar, gewesenen Nothschullehrers und Organisten in Littai, um eine monatliche Gnadengabe.

(Izroči se finančnemu odseku — Wird dem Finanz-ausschuffe zugewiesen.)

Jaz izročim prošnjo županstva občine Britof, Postojnskega okraja, da bi se hiralniški stroški 130 gld. 50 kr. za Uršo Šober prevzeli na deželni zaklad.

(Izroči se finančnemu odseku — Wird dem Finanz-ausschuffe zugewiesen.)

Izročim prošnjo županstva Iska Vas, Ljubljanskega okraja, gledé podpore za napravo novega mostu čez potok Iska ter predlaga dotični načrt.

(Izroči se upravnemu odseku — Wird dem Verwaltungsausschuffe zugewiesen.)

Izročim prošnjo županstva občine Predaselj, Kranjskega okraja, za podporo 300 gld. za napravo lesenega mostu čez Kokro med Klancem in Hujem.

(Izroči se upravnemu odseku — Wird dem Verwaltungsausschuffe zugewiesen.)

Ich überreiche die Petition der Gemeindeämter Großlupp und Schleiniz um Einreihung der Bezirksstrassenstrecke von Großmlatschewo bis Großlupp in die Kategorie der Landesstrassen.

(Izroči se upravnemu odseku — Wird dem Verwaltungsausschuffe zugewiesen.)

Izročim prošnjo okrajno-cestnega odbora Veliko-Laskega za podporo 1000 gld. iz deželnega zaklada za izvršitev večih poprav na okrajnih cestah.

(Izroči se upravnemu odseku — Wird dem Verwaltungsausschuffe zugewiesen.)

Izročim prošnjo županstva občine Žir, Dole in Idrija za potrjenje črte Žir-Sora-Brekovec-Rovte-Logatec in za izvršitev ceste Žir-Rovte-Logatec.

(Izroči se upravnemu odseku — Wird dem Verwaltungsausschuffe zugewiesen.)

Izročim prošnjo občinskih zastopov Dolenji Logatec in Rovte zarad naprave ceste Dolenji Logatec-Žir.

(Izroči se upravnemu odseku — Wird dem Verwaltungsausschuffe zugewiesen.)

Izročim prošnjo stavbenega komiteja za šolsko stavbo v Ambrusu gledé podpore za šolsko gradenje.

(Izroči se finančnemu odseku — Wird dem Finanz-ausschuffe zugewiesen.)

Ich überreiche die Petition der ständischen Kanzlistenswitwe Marie Sapletou um Gnadengabe.

(Izroči se finančnemu odseku — Wird dem Finanz-ausschuffe zugewiesen.)

Izročim prošnjo Franciske Drenikove v Ljubljani za podporo.

(Izroči se finančnemu odseku — Wird dem Finanz-ausschuffe zugewiesen.)

Gospod poslanec dr. Vošnjak je izročil prošnjo opravnega odbora «podpiralne zaloge vseučilišcnikov v Gradci» za podporo za leto 1885.

(Izroči se finančnemu odseku — Wird dem Finanz-ausschuffe zugewiesen.)

Gospod poslanec Klun izročia prošnjo občine Dolenja Vas pri Ribnici, da se ji povrne odkupnina orgljarske bire v znesku 475 gld. v namen, da denarje porabi za razširjenje šolskega poslojpa.

(Izroči se finančnemu odseku — Wird dem Finanz-ausschuffe zugewiesen.)

Gospod poslanec Šuklje izročia prošnjo Ivana Tomšiča, učitelja na c. kr. vadnici in urednika «Vrtčevega», za podporo za časopis «Vrtec».

(Izroči se finančnemu odseku — Wird dem Finanz-ausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Šuklje izročča prošnjo Antona Azbeta, bivšega učenca na c. kr. akademiji umetnosti na Dunaji, za podporo.

(Izroči se finančnemu odseku — Wird dem Finanz-ausschusse zugewiesen.)

Izročam prošnjo občine Jesenice za podporo za šolsko stavbo.

(Izroči se finančnemu odseku — Wird dem Finanz-ausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Svetec izročča prošnjo občine Šmartinske poleg Litije za uvedenje poludnevnega poduka na štirirazredni Šmartinski šoli in za omejenje učenja nemškega jezika.

(Izroči se upravnemu odseku — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Poslanec Svetec:

Jaz bi prosil, da bi blagovolili dati prebrati to peticijo.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Svetec želi, da bi se peticija prebrala. To se bo pozneje zgodilo.

Gospod poslanec Šuklje izročča prošnjo učiteljstva Krškega okrajnega glavarstva za zboljšanje učiteljskih plač.

(Izroči se finančnemu odseku — Wird dem Finanz-ausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Šuklje izročča prošnjo podpornega društva Novomeške gimnazije za podporo.

(Izroči se finančnemu odseku — Wird dem Finanz-ausschusse zugewiesen.)

Zdaj prosim gospoda zapisnikarja, da prebere prošnjo občine Šmartinske za uvedenje poludnevnega poduka na štirirazredni Šmartinski šoli in za omejenje učenja nemškega jezika.

(Zapisnikar bere — Der Schriftführer liest:)

Slavni deželni zbor!

Odbor Šmartinske občine je v seji 2. decembra 1883 sklenil prošnjo: *a)* da bi se na štirirazredni šoli v Šmartnem pri Litiji vpeljal, kolikor mogoče, poludnevni poduk; in *b)* da bi se učenje nemškega jezika omejilo samo na tiste otroke, katerih stariši to želé.

Uzroki pa, ki so občinski odbor nagnili na ta sklep, so naslednji:

Kraji, ki so v Šmartinsko šolo vsolani, so na široko raztreseni in zunaj Šmartna imajo otroci po pol ure, uro in še več hodá do šole, — in stanovalci tega šolskega okraja so, ako se nekaj malo Šmartinskih rokodelcev odšteje, vsi trdi kmetje. Zatorej je celodnevni poduk za te kraje velika, prevelika težava. Otrok gre na vse jutro v šolo od doma in stariši ga potem ne vidijo ves dan; še le pozno zvečer jim pride domu, ter jim tako ni pod milim Bogom za družega, kot redí in oblači ga in bukve mu kupuj. Ako ima kdo več otrok, toliko huje zanj. Zakaj štirirazrednica

v Šmartnem s celodnevnim podukom mu jih za celih šest let odtegne vse; in ako ima še druge majhne otroke zadaj; sam jih varuj, svojo živino sam pasi in sam kmetuj! Otroci, kar jih je za šolo doraslih, so mu brez vsake koristi; samo plačila ima in skrbi za njih hrano, obleko, obutalo in za njih šolske potrebe.

Za kmetijske stariše je pa tukaj še druga nadloga. Skušnja uči, da, kdor će kmet biti, mora zgodaj kmetijskega dela učiti se in vaditi. Otroka pa, ki celih šest let po celi dan v šoli sedi, ni mogoče nič dela vaditi; pač pa se navadi pohajanja in lenobe ter se zmehkuži za delo.

Pa tudi za otroka samega ni dobro. Ako je celi dan v Šmartnem, dobi samo dvakrat na dan kaj gorkega jesti, zjutraj in zvečer. Opoludné ima samo kaj kruha ali jabelko.

Vsak previdi lahko, da taka hrana otroku, ki se ima ravno telesno najbolj razvijati, ni zadostna. Pri tem mora pa še celi dan v šoli sedeti in učiti se. Zatorej pa ni čuda, da otroci v rasti zastajajo in da se pogostoma slišijo tožbe, da otroci, ki so prej bili trdni in zdravi, ko začnó v šolo hoditi, pa hirajo, boleajo in nekateri tudi umró. Kako hoče potem nastati iz tacega otroka trden kmetijski delavec, kakor je za naše hribovite kraje neobhodno potreben. Zastran učenja nemščine je splošna tožba, da se otroci preveč s tem naukom mučijo. Zahteva se namreč, da se otroci že v prvem razredu naučé nemški brati in pisati, in odločenih je za nauk toliko ur, kolikor se učiteljici za potrebno zdi, da omenjeni namen doseže. V drugem razredu je danih nemščini že stanovitnih šest ur na teden; slovensčini pa samo štiri. V tretjem in četrtem razredu ima nemščina pa zopet po pet ur na teden. Iz tega je razvidno, da se bolj streže nemškemu, kakor materinemu jeziku, in vender naši kmetijski otroci ostanejo, z majhnimi izjemami, vsi pri kmetijskem opravilu, kjer ne potrebujejo nikoli nemščine.

Skušnja nas tudi uči, da taki otroci svojo nemščino doma popolnoma pozabijo v kratkem času tako, da je ves nemški nauk popolnoma zastonj. Imajo pa otroci zavoljo njega to škodo, da so zastonj trošili svojo dušno moč in zamudili čas, v katerem bi si bili lahko kaj družega, v resnici koristnega naučili in zlasti popolnoma izučili se v svojem materinem jeziku, kar zdaj poleg obile nemščine ni mogoče. Tako naša šola nikakor ni primerna našim kmetijskim potrebam, ker se otroci preveč učijo tega, kar pozneje nikdar ne potrebujejo, in premalo tega, kar jim je za kmetijsko življenje v resnici potrebno.

Zatorej je splošna želja naše občine, da se sedanja šola preuredi, in misli se, da bi se kmetijskim potrebam najbolj vstreglo, ako se vpelje poludnevni poduk in se odpravi nemščina tako, da se jo bodo učili samo tisti, katerih stariši bi to zahtevali. Potem bi otroci tudi lahko kaj starišem pomagali; imeli bi redno hrano in se v rasti ne zatirali; imeli bi pa tudi dovolj časa, naučiti se popolnoma svojega materinega jezika in tudi marsikaterih drugih kmetu potrebnih vednosti. Kateri stariši bi pa imeli namen, svoje otroke poslati na višje šole, ali odločiti jih za kak stan, ali za kako

opravilo, pri katerem je nemščine treba, ti bi potem zahtevali, da naj se njih otroci tudi v nemščini podučujejo.

Podpisano županstvo je po sklepu občinskega odbora poslalo to prošnjo visokemu slavnemu deželnemu šolskemu svétu, naj on blagovoli dosedanji učni načrt za Šmartinsko solo tako prenarediti, da bo nauk v nemščini omejen, kakor občinski odbor prosi, in naj se vpelje, kolikor mogoče, poludnevni poduk. Ako bi pa preslavni c. kr. deželni šolski svét ne mogel prošnje zastran poludnevnega nauka sam iz svoje moči uslišati, naj blagovoli nasvetovati deželnemu zboru, da v zmislu šolske novele od 2. maja 1883, § 75, sedanjo postavo, kolikor je treba, prenaredi.

Ker pa do zdaj na to prošnjo ni nobenega odgovora, drzne se podpisani župan predložiti jo kot peticijo slavnemu deželnemu zboru, da bi ta blagovoli storiti, kar se mu primerno zdi, da se želja Šmartinski občini spolni.

V Šmartnem pri Litiji dné 9. septembra 1884.

A. Lovše,
župan.

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. vitez Bleiweis Trsteniški je izročil sledeči samostalni nasvét (bere — šteš):

«Visoki deželni zbor naj sklene:

Uradni jezik pri vseh deželnih uradih, deželnemu odboru kranjskemu podredjenih, je od 1. januarja l. 1885 počenski, jezik slovenski.

V Ljubljani 16. septembra 1884.

Dr. vitez Bleiweis Trsteniški.»

Prosim, tisti gospodi, kateri podpirajo ta predlog, naj blagovolijo se vzdigniti.

(Podpira se — Wird unterstützt.)

Predlog dr. viteza Bleiweisa bom postavil v prihodnji seji na dnevni red ter bom takrat gosp. predlagatelju podelil besedo, da ga utemeljuje.

Preidemo k 3. točki dnevnega reda.

3.) Priloga 21. — Vladna predloga z načrtom deželne postave o spuščanju zasebnih žrebcev za konjsko plemenitev.

3.) Beilage 21. — Regierungsvorlage des Entwurfes eines Landesgesetzes, betreffend die Verwendung von Privathengsten zum Beschälen.

Predlagam, da bi se ta vladni načrt izročil upravnemu odseku.

(Obvelja — Angenommen.)

4. Priloga 17. — Poročilo deželnega odbora o volitvi deželnih poslancev, in sicer:

4. Beilage 17. — Bericht des Landesauschusses über die Wahl der Landtagsabgeordneten, und zwar:

a) Enega poslanca v volilnem okraju kmetskih občin Postojina-Senožeče-Bistrica-Planina-Lož;

a) eines Abgeordneten im Landgemeinden-Wahlbezirke Adelsberg-Senojetsch-Feistritz-Planina-Laas;

b) enega poslanca za mestni volilni okraj Kočevje-Ribnica;

b) eines Abgeordneten für den Städte-Wahlbezirk Gottschee-Feistritz;

c) dveh poslancev iz volilnega razreda velikega posestva;

c) zweier Abgeordneten aus der Wählerclasse des großen Grundbesitzes.

Poročevalec Murnik

(bere poročilo A iz priloge 17 sè sledečim predlogom — liest den Bericht A aus der Beilage 17 mit folgendem Antrage):

«Slavni deželni zbor naj sklene: Volitev gospoda Adolfa Obreze deželnim poslancem za volilni okraj kmetskih občin Postojina-Senožeče-Bistrica-Planina-Lož se potrdi.»

Deželni glavar:

Gospod poslanec Deschmann ima besedo.

Abgeordneter Deschmann:

Ich hätte erwartet, daß bei der Verification der Erziehungswahl der Landgemeinden von Adelsberg von jener Seite des hohen Hauses, namentlich von den politischen Freunden des gewesenen Abgeordneten dieses Wahlbezirkes, das Wort ergriffen würde, um betreffs der Art und Weise, wie die Regierung auf diese Wahl Einfluß genommen hat, einige Bemerkungen vorzubringen. Wenn von Ihnen sollte nicht in Erinnerung sein die Flut von Vorwürfen, welche die Regierung unter dem früheren liberalen Regime wegen angeblicher Beeinflussung auf die Landtagswahlen von der nationalen Majorität dieses hohen Hauses zu erfahren hatte. Es wurde ihr alles Mögliche imputirt, weil den verfassungstreuen Beamten die liberalen Candidaten mehr lieb und theuer waren, als jene der nationalen Partei. Ebenso wird den Herren in Erinnerung sein, daß liberale Abgeordnete, welche damals gewählt wurden, durch mehrere Sessionen auf die Verification ihrer Wahl warten mußten, daß jahrelang das Damoklesschwert der Nichtverification

ober ihren Häuptern geschwebt ist. Nur diesmal, wo die Landesregierung von Krain in die Arena des Wahlkampfes mit jener Erbitterung eingetreten ist, wie es nur entschiedene Parteigänger zu thun pflegen, diesmal soll eine von ihr beeinflusste Wahl von dem Landtage ohne weiters genehmigt werden. Ich hätte erwartet, daß diesfalls doch irgend welche Bemerkungen im hohen Hause vorgebracht würden.

Wenn ich daher in Ermangelung einer Anregung von jener Seite des hohen Hauses mich zum Worte gemeldet habe, muß ich vor allem den etwaigen Vorwurf abwehren, als ob ich das Gezänke der nationalen Zeitungen betreffs dieser Wahl in den Landtag verpflanzen wollte, oder als ob ich von irgend welchen Sympathien für den früheren Abgeordneten geleitet würde; ebensowenig hege ich irgend eine Antipathie gegen den jetzigen Abgeordneten Obreza, den ich jederzeit und in jeder Beziehung als Privatmann hochgeachtet habe.

Allein ich fühle mich doch verpflichtet, meinem constitutionellen Gewissen zu genügen (Smeh na levi — Gesächter links) und die Anschauungen vieler Tausende von Krainern zum Ausdruck zu bringen, welche der Ansicht sind, daß, wenn in Zukunft von der hohen Regierung in Wahlangelegenheiten ein solches Eingreifen stattfinden sollte, als es diesmal geschehen ist, das constitutionelle Princip großen Schädigungen ausgesetzt ist.

Ich glaube auf keinen Widerspruch zu stoßen, wenn ich erkläre, daß die Landesregierung von Krain diesmal in einem von ihr gegründeten, keinen Zeitungsstempel bezahlenden officiösen Blatte eine Wahlpolemik eröffnet hat, welche nach meiner Ansicht der Würde der Regierung durchaus nicht entspricht. Ich halte sogar meine Anschauung für berechtigt, daß sich die Landesregierung von Krain in einen großen Widerspruch mit dem k. k. Ministerium gesetzt hat, welches es als einen seiner Programmpunkte wiederholt auf das entschiedenste verkündet hat, daß dasselbe sich von aller Wahlbeeinflussung ferne halten, daß es nur die Versöhnung der Völker und Nationalitäten herbeiführen wolle. Sie können sich wohl denken, daß die liberale Partei im Lande, welche als die sogenannte factiöse Opposition in den officiellen Blättern bezeichnet wird, wenn sie diesem erbitterten Wahlkampfe zwischen der Regierung und den Nationalen zuhau, gerechten Zweifel hegen mußte, ob es in den Intentionen der hohen Regierung gelegen ist, die Versöhnung im Lande hervorzurufen. Früher waren im ganzen Lande nur zwei Parteien, jetzt hingegen haben sich in dem sonst einstimmigen, der Regierung ergebenen, nationalen Lager zwei Parteien gebildet, welche einander mit großer Erbitterung bekämpfen.

Zum Beweise dafür, daß diese meine Anschauung eine begründete ist und auf berechtigten Widerspruch nicht stoßen dürfte, berufe ich mich auf eine officiöse Encuniation der Regierung, die ich zu meinem großen Erstaunen im deutschen, in Laibach erscheinenden Amtsblatte erst jüngst gelesen habe. Die «Laibacher Zeitung» vom 11. September 1884 brachte einen officiösen Artikel, betitelt: «Nach den Wahlen», aus dem ich nur einige prägnante Stellen mit Erlaubnis des Herrn Vorsitzenden vorlesen will. Es heißt darin: «Eines aber steht zweifellos fest, und das ist, daß sich das Cabinet Taaffe den Wahlbewegungen gegenüber auch diesmal einer Enthaltbarkeit beflissen, welcher man sich in der liberalen Aera möglichst gründlich — enthalten

hat.» Ich bemerke, daß der betreffende Artikel sich auf die letzten Wahlen in den Alpenländern Oberösterreich, Steiermark und Kärnten bezieht, allein ich darf wohl annehmen, daß im Ministerium nicht eine apparte Politik für Krain gemacht wird.

Weiter heißt es im besagten Zeitungsartikel: «Es kann dies unstreitig nur in der vornehmen Absicht geschehen, Sonne und Wind unter den Parteien gleichmäßig zu vertheilen und hiedurch die Meinung der Bevölkerung zu unverfälschtem Ausdrucke gelangen zu lassen.» Sehr beherzigenswert ist aber der Schluss, welcher lautet, daß sich jedem Unbefangenen der Gedanke aufdrängen muß, «daß ein Cabinet, welches unter Verhältnissen, wie die unsrigen es sind, den Muth findet, bei den Wahlen unparteiisch zu sein, sich nicht nur stark und fest fühlen, sondern — was wohl noch mehr bedeutet — von der Ueberzeugung erfüllt sein muß, daß die unverfälschte Volksmeinung sich früher oder später für die Politik erklären wird, zu deren Durchführung es berufen ist.»

Nach diesem Schlusssatze zu urtheilen, scheint die Regierung in Krain ihre Stellung sehr unsicher zu finden, wenn sie eine so entschiedene Parteinahme bekundet hat, und ebenso scheint sie daran zu zweifeln, daß in dem Lande selbst eine allseitige gründliche Befehrung in Bezug auf die Absichten des jetzigen Ministeriums alsbald sich vollziehen wird.

Es ist wohl ein Glück für die Wahlmänner von Adelsberg, daß sie des Deutschen nicht kundig sind, obwohl dort an mehreren Orten Volksschulen sind, wo auch das Deutsche gelehrt wird; allein es dürfte ihnen doch die «Laibacher Zeitung» nicht in die Hände kommen. Wäre dies der Fall, so müßte ich bejagen, daß die Landesregierung von Krain bei diesen Wahlmännern das Vertrauen völlig verwirkt habe, indem in der deutschen Landeszeitung derartige Ansichten des Ministeriums bezüglich seiner Enthaltung von jeder Wahlbeeinflussung ausgesprochen sind, während den Wahlmännern ganze Ladungen der betreffenden Nummern des slovenischen Regierungsorganes, worin der ihr unliebsame Candidat todtgeschlagen wurde, zugesendet wurden. (Veselost — Heiterkeit.) Ich darf noch einen anderen Punkt nicht mit Stillschweigen übergehen. Es wurden nämlich bei dieser Wahl von Agenten der Regierung allerlei Einflüsse auf die Wahlmänner geltend gemacht, man hat denselben goldene Berge versprochen. In dieser Beziehung bin ich zur Kenntniss eines Factums gelangt, welches ich dem hohen Landtage nicht vorenthalten darf. Es ist bekannt, daß zum Wahlbezirk von Adelsberg auch die Thäler von Zirkniz und Laas gehören, deren Einwohner ein sehr lebhaftes Interesse an der Bemaunthung der Rakfer Straße haben. Nun war es den betreffenden Wahlmännern in sehr guter Erinnerung, daß ihr früherer Abgeordneter im letzten Landtage mit voller Energie für die Bemaunthung dieser Straße eingetreten ist. Es war dies der Schwanengesang seiner parlamentarischen Wirksamkeit. (Veselost na desni — Heiterkeit rechts.) Ebenso wußten sie, daß der von der Landesregierung patronisirte Candidat nach seinem früheren Verhalten im hohen Landtage der entschiedenste Gegner aller Mänthe sei.

Es war daher für die betreffenden Regierungsagenten eine große Schwierigkeit, die schlichten Wahlmänner für den neuen Candidaten zu gewinnen. Außerdem hatten die

Wahlmänner in Erfahrung gebracht, daß der vorjährige Landtagsbeschluss betreffs der Bemauthung der Kafeker Straße, obwohl schon der Hochsommer da war, noch immer im Präsidialbureau ruhe und daß bezüglich der weiteren Vorlage derselben noch gar nichts vorgekehrt worden war. Als praktische Leute erklärten sie daher den betreffenden Agenten geradezu: Wir müssen zuerst das Gesetz über die Bemauthung der Kafeker Straße haben, erst dann können wir einen der Regierung bequemen Candidaten wählen. Sie begnügten sich nicht bloß mit der Zusicherung, welche ihnen diesfalls gegeben wurde, daß dies alsbald geschehen werde, sondern sie verlangten auch, es müsse ihnen über den weiteren Verlauf dieser Angelegenheit genauer Rapport erstattet werden, was auch geschehen ist, worüber den betreffenden Wahlmännern, wenigstens einem der Führer derselben, die Exhibitenzahl und das Datum, unter welchem der betreffende Bericht an das hohe Ministerium zur Sanctionirung dieses Gesetzes geleitet worden ist, mitgetheilt wurde.

Ich will hiemit nicht gesagt haben, daß die Bemauthung der Kafeker Straße, oder die Erwirkung der Allerhöchsten Sanction dieses Gesetzes nicht stattgefunden hätte, wenn auch ein anderer Abgeordnete gewählt worden wäre. Allein die Thatsache ist gewiß, daß durch Regierungsorgane, durch Stellenjäger, durch Personen, welche sich gern im Sonnenglanze der Huld der Regierung ergehen (Veselost na levi — Heiterkeit links), auf die Wahlmänner mannigfache Einflüsse geübt wurden, und eben die am 30. Juli l. J. erfolgte Sanctionirung des gedachten Gesetzes von jenen als ein den Wählern gegebenes Geschenk, als eine Abschlagszahlung im voraus bezeichnet worden ist. Zwar ist man bei Wahlagitationen mit Versprechungen sehr freigebig; wenn dies Privatleute thun, ist es ihnen nicht übel zu nehmen, allein denjenigen, welche das Ansehen und die Autorität der Regierung aufrecht zu erhalten haben, ziemt wohl ein solches Vorgehen nicht.

Wenn in dieser Art und Weise auch künftighin vorgegangen werden sollte, wohin werden wir mit unserm Constitutionalismus gelangen? Was ist von der Wahlfreiheit der Landbevölkerung zu erwarten? Die Regierung verfügt über Machtmittel, welche einzelnen Parteien und Parteiführern nicht zu Gebote stehen; namentlich gegenüber einer armen Bevölkerung ist sie in der Lage, die Stimmung derselben, je nach ihren Zwecken zu lenken. Ich rede hier nicht allein von Landtagswahlen, sondern von den viel wichtigeren Wahlen in den Reichsrath; durch derartige Versprechen kann man sehr leicht die Bevölkerung dahin bringen, solche Abgeordnete der Regierung zur Verfügung zu stellen, welche derselben gegen ein Linsengericht, gegen einige Brotsamen, welche vom Tische des Reiches abfallen, Millionen bewilligen, zumal wenn dieselben nicht direct aus den Taschen der betreffenden armen Bevölkerung gezahlt werden. Wenn in dieser Weise noch fernerhin vorgegangen werden sollte, so erscheint mir das Tagen einer Landesvertretung von Krain als ganz überflüssig. Wenn die hohe Regierung sich schon mit solcher Berbe gegen einen Candidaten ausspricht, der für sie völlig gleichgiltig sein sollte, was ist dann zu erwarten, wenn eine bedenklichere Situation im Lande eintreten sollte.

Ich halte es daher für angezeigt, aus dem Budget die acht- oder zehntausend Gulden ganz zu streichen, welche

die Landesvertretung kostet; denn wahrlich, das Land Krain ist ein sehr armes Land, daher es auch diese tausend Gulden ersparen soll, wenn die hohe Regierung der Ansicht ist, daß sie alles selbst am besten zu machen im Stande ist.

Ich wollte, wie gesagt, nur die von mir vorgebrachten Thatsachen constatiren und die Anschauungen eines großen Theiles der Bevölkerung Krains zum Ausdruck bringen. (Klici, Rufe: Ni res!)

Landespräsident Freiherr von Winkler:

Ich hätte kaum erwartet, daß in der Angelegenheit, welche soeben in Verhandlung steht, ein Grund für irgend einen der Herren Abgeordneten vorliegen könnte, sich in so heftiger Weise gegen die Landesregierung auszusprechen, wie sich der Herr Vorredner ausgesprochen hat. Er hat der Regierung den Vorwurf gemacht, als ob sie sich in das Parteigetriebe eingelassen hätte, als ob sie direct und mit allen Mitteln, die ihr zu Gebote stehen, Ingerenz genommen hätte, damit die Wahl so ausfalle, wie sie wirklich ausgefallen ist, damit die Wahl auf den sogenannten Regierungscandidaten Herrn Adolf Obreza falle. Ich muß gestehen, daß mir dieser Anwurf ganz ungerechtfertigt erscheint. Die Regierung hat einen Candidaten nicht aufgestellt, der Candidat ist von den Kreisen der Wähler, von seiner Partei aufgestellt worden.

Es ist ein Candidat aufgestellt worden, gegen den etwas einzuwenden die Regierung keinen Grund hatte. Wenn der Regierung ein officiöses Blatt zur Verfügung steht, so kann sie doch nicht zur Verantwortung gezogen werden für alles das, was in diesem Blatte enthalten ist, und für die Art und Weise, wie darin gegen andere politischen Richtungen gekämpft wird. (Klici, Rufe: Čujte!) Dafür ist in erster Linie der Redacteur verantwortlich, und ich glaube, daß er auch die volle Verantwortung zu übernehmen im Stande ist für den Inhalt des Organs.

Ich habe mit Aufmerksamkeit die Reihe der Artikel über die Wahlangelegenheit verfolgt und muß gestehen, daß ich in denselben nichts solches gefunden habe, was dem Ansehen und der Würde der Regierung Abbruch thun würde, wie der Herr Abgeordnete Deschmann sich auszudrücken beliebte. Daß da mit einem gewissen Eifer gekämpft wurde, ist leicht erklärlich, indem ja auch die Gegenpartei gewiß mit großer Heftigkeit und Erbitterung kämpfte.

Ich habe bemerkt, daß die Regierung keinen Grund hatte, dem Candidaten der gemäßigten, sogenannten Regierungspartei entgegenzutreten; wohl hatte sie einen Grund zu wünschen, daß der Gegencandidat nicht durchdringe, und zwar aus den Gründen, welche auch dem Herrn Abgeordneten Deschmann gut bekannt sein müssen, indem jener Abgeordnete sich nicht als ein Freund der Regierungspolitik bewährt hat — einer Politik, welche, ich kann das ganz entschieden betonen, die Versöhnung der Parteien und Nationalitäten zum Zwecke hat. Was den Candidaten Obreza betrifft, so muß ihm, wie der Herr Abgeordnete Deschmann, so auch jeder andere das Zeugnis ausstellen, daß er ein Mann der gemäßigten Partei, folglich, wenn auch nicht Anhänger der Regierung, so doch nicht Gegner der Principien derselben ist. Wenn nun das officiöse Organ die Candidatur dieses Abgeordneten gegenüber dem Gegencandidaten vertreten hat, so hatte die Regierung keinen Anlaß,

dem entgegenzutreten. Uebrigens glaube ich, daß es dem Herrn Abgeordneten Deschmann sehr erwünscht sein muß, daß der Candidat Obreza gesiegt hat. Ich habe oft Gelegenheit gehabt zu beobachten, in welchem heftigem Kampfe die eine Seite des hohen Hauses — die Rechte — mit der anderen — der Linken — sich befand. Ich habe während der früheren Landtagsessionen oft gesehen, wie der Herr Abgeordnete Deschmann gegen den früheren Abgeordneten Dr. Jarnik sich ausgelassen hat, und wie man da bezüglich der Argumente nicht besonders wählerisch war; dies kann mir der ganze hohe Landtag bezeugen. Wenn also ein anderer Candidat aufgestellt wurde, und zwar nicht von der Regierung, sondern von der betreffenden Partei selbst, so konnte die Regierung damit einverstanden sein, und auch der Herr Abgeordnete Deschmann könnte dem Beifall zollen.

Der Herr Abgeordnete meint, daß dem Principe der Regierung, Versöhnung unter den Völkern anzubahnen, durch die Haltung der Landesregierung Abbruch geschehen ist. Ich glaube, daß diese Behauptung nicht gerechtfertigt ist; ich sehe im Lande zwei Hauptparteien, deren Existenzberechtigung die Regierung nichts weniger als schmälern will, einerseits die deutsche, andererseits die slovenische Partei. Beide sind berufen, friedlich bei einander zu existiren, friedlich mit einander zu wirken; und die nämliche Aufgabe haben auch die beiden Parteien des hohen Hauses zu erfüllen. Wenn nun ein Abgeordneter aus der Wahlurne hervorgeht, der diesem Principe gewiß näher steht, als der frühere, ausgetretene Abgeordnete, so kann, glaube ich, der hohe Landtag, wenn es ihm um die Versöhnung der Parteien und Nationalitäten zu thun ist, dieses Wahlergebnis nur mit Beifall begrüßen. Der Herr Abgeordnete Deschmann hat auch von Agenten gesprochen, welche von der Regierung hinausgeschickt worden sein sollen, um die Wahlen zu beeinflussen. Mir ist nichts von solchen Agenten bekannt, ich habe keinen hinausgeschickt, habe keinen kennen gelernt, der sich des Candidaten angenommen hätte, ich habe auch nie den Wunsch ausgesprochen, daß agitirt werden solle. Allerdings ist der Wunsch ausgesprochen worden, daß die Wahl in der Weise ausfalle, daß der Friede im Lande möglichst gefördert und die Versöhnung, welche die Regierung hoch hält, angebahnt werde. Und deshalb glaube ich, daß die Regierung, was diese Wahl anbelangt, die Vorwürfe nicht hinnehmen kann, die gegen sie erhoben worden sind, da sie eine Haltung beobachtet hat, die jedenfalls keine Mißbilligung verdient hat.

Der Herr Abgeordnete hat auch darauf hingewiesen, daß von Seite der slovenischen Partei gegen die frühere Regierung eine Flut von Vorwürfen erhoben worden ist, weil sie sich damals angeblich in die Wahlen eingemischt hat. Ich weiß nicht, ob der Herr Abgeordnete Deschmann damals als Vertreter oder als Gegner der Regierung aufgetreten ist. Wenn nun eine Flut von Vorwürfen gegen die frühere Regierung von slovenischer Seite erhoben worden ist, so dürfte, dünke ich, der Herr Abgeordnete vielleicht Grund gehabt haben, sich der damaligen Regierung anzunehmen. Hat er sich nun derselben angenommen, so hat er auch zugegeben, daß sie eine gewisse Berechtigung gehabt habe, sich in die Wahlen einzumengen. Ich sehe nicht ein, wie er nun dazu kommt, der jetzigen Regierung gegenüber den Vorwurf zu erheben, daß sie ungerecht Ingerenz in die Wahl genommen habe. Die gegenwärtige Regierung ist

sich keiner Pflichtverletzung bewußt; sie ist sich bewußt, daß sie die Wahlen wenigstens nicht in höherem Maße beeinflusst hat, als dies unter früheren Regierungen der Fall war, wo der Herr Abgeordnete Deschmann nicht Vorwürfe zu erheben fand.

Ich überlasse es übrigens dem Herrn Abgeordneten Šuklje, der sich auch zum Worte gemeldet hat, da ihn in dieser Angelegenheit indirect auch die Vorwürfe treffen, seinen Standpunkt zu beleuchten und die vorgeführten Gründe des Herrn Abgeordneten Deschmann zu widerlegen. (Dobro klici na levi — Bravorufe links.)

Poslanec Šuklje:

Slavni zbor!

Jaz nikakor nisem pričakoval, da se mi bo treba vtikati danes v to debato; reči moram, da govor, ki ga je danes govoril g. Deschmann, ni nič drugesa, nego prav neosnovana nepotrebna provokacija te visoke zbornice stvarno oporekati volitvi, ugovarjati kandidatu, ki je bil voljen od velike večine volilcev, ni g. Deschmann imel pač nikakršnega povoda. Če je pa on vender toliko časa tukaj ugovarjal volilnemu rezultatu in ga tako odločno napadal, mu tega ne morem zameriti, kajti jaz si to njegovo jezo, njegovo mržnjo lahko z psihološkega stališča razlagam. Morebiti je na g. Deschmanna pri tej reči nekoliko vplival vzgled drugih deželnih zborov, zlasti stajarskega, v katerem so se sicer verificirale vse volitve, ali se je vender porabila ta prilika, da se je jedna zasolila sedanji vladi. Povod temu napadu pa tiči še drugod. Gospoda Deschmanna jezi, da njegova stranka ni več na krmilu; njega peče, da je zastopnik vlade sedanji gosp. deželni predsednik, in vsled tega si jaz tolmačim to mržnjo, to jezo nasproti volitvi na Notranjskem. Strast zaslepi, g. Deschmann! in v tej svoji strasti niti zapazili niste smešne situacije, v katero ste zabredli. Gosp. Deschmann namreč zagovarja zdaj volilno slobodo, — on, ki je bil kolovodja tiste stranke, katera je l. 1877. na tako čudovit način skupaj spravila tedanjo večino deželnega zbora; — g. Deschmann pridiguje volilno slobodo, on, ki je tedaj zagovarjal vsa nepostavna sredstva, s katerimi so se dosegle volitve v trgovinsko zbornico. Le pogledjte v stenografske zapisnike in videli boste, katera vlada, katera stranka je volilno pravico z nogami teptala: ali vlada, katero ste podpirali Vi, ali sedanja vlada, katero podpiramo mi na levici te visoke zbornice. (Klici na levi: Istina je! — Rufe links: Istina je!)

Toda gosp. Deschmann je tudi mojo malenkost potegnil v to debato ter spregovoril ostro sodbo o onem listu, katerega jaz signiram kot odgovorni urednik. Jaz se čudim g. Deschmannu, temu staremu politikarju, da se tako zanaša na lahkovernost svojega občinstva. Ali mar g. Deschmannu ni jasen tisti veliki razloček med uradnim listom in med vladnim ali oficijoznim organom? Uradni list je pač vezan, on ima svoj pohlevni stil — tisti *stilus curiae* — ali takemu listu bi se jaz vsaj niti kot deželni poslanec niti po svoji individualnosti ne bi mogel postaviti na čelo kot urednik. Drugače je z oficijoznim listom in tak je list,

katerega jaz uredujem. Temu listu bom pa ostal, v kolikor je to zavisno od mene, toliko časa urednikom, dokler se bodo strinjali moji lastni nazori z idejami, katere imam zastopati na publicističnem polji. In te ideje Vam niso neznanе! — Mislim, 6. oktobra lanskega leta pri verifikaciji volitve velikega posestva — sem rekel, da mora prenehati boj med avstrijskimi narodi, sicer se bo razbila državna ladija v valovji strankarske agitacije. In s slovenskega stališča sem že takrat poudarjal, da bi bilo bolje za nas, za naš slovenski narod, ako prenehajo strankarski prepiri in ako se podamo na bolj plodovito polje. In takrat je ravno desnica z g. Deschmannom na čelu živahno odobrvala moje besede. Tedaj zakaj danes ugovarja tej ideji, tega ne umem; tako ravnanje se mi vidi sila nedosledno. Sicer pa moram reči, da bi g. Deschmann zadnji bil v tej zbornici, pri katerem bi jaz hotel iskati doslednosti. Če se spominam njegovih mladih let in če ga primerjam zdaj kot moža, če se spominam, da njegova mati ni govorila še v njeni visoki starosti niti besedice nemške, in če ga zdaj vidim kot priznanega kolovodjo Nemštva na Kranjskem, potem moram pač reči, da je g. Deschmann zadnji, od katerega bi jaz prejel kako lekcijo.

In še eno! Vidi se, da je g. Deschmannu jako pri srci sloga v narodnem taboru. Tudi jaz obžalujem, da smo bili prisiljeni k temu razporu, ali eno moram vendar poudarjati nasproti g. Deschmannu, da tisti hip, ko bodejo zopet zavladała načela njegova tudi pri vladi, da tisti hip mine razpor v narodnem taboru; in tisti hip bo narod slovenski njemu in njegovi stranki nasproti tako složno stal, da bo g. Deschmann strmel nad našo slogo; če se bode tudi takrat še g. Deschmann zanimal za našo slogo, tega pač povedati ne morem.

Slednjč g. Deschmann ugovarja tonu, kateri vlada v mojem listu. On kot izkušen gladiator v politični areni ne bode zameril, če se v tej borbi ne poslužujemo glace-rokavic — to je nemogoče, to zna on ravno tako dobro, kakor jaz. Tedaj se bodem vedno ravnal po teh načelih in g. Deschmann nima niti najmanjše pravice meni očitati to, kar mi je očitil.

Kar se pa tiče drugih reči v njegovem govoru, je že g. deželni predsednik dobro razjasnil vladino stališče in prepričan sem, da bo visoka zbornica potrdila predloge deželnega odbora.

Poslanec dr. Strbenec:

Slavna zbornica!

Jaz kot volilni mož iz skupine kmečkih občin na Notranjskem se moram tudi oglasiti, ker mislim, da bi imel jaz prvi besedo, da se o volitvi g. Obreze izrečem. Jaz, ki bivam na Notranjskem med kmetiskim ljudstvom, poznam razmere in potrebe in sem tudi v tej zadevi v tesni zvezi z narodom, kdo naj bo mesto g. dr. Zarnika naš prihodnji poslanec na Notranjskem, kajti razen Vipave nimamo v nobenem kraju med seboj bivajočega moža, kateri bi bil na Notranjskem voljen v to slavno zbornico. Od prvega trenutka do zadnjega, od kar se je začelo gibanje volitve za deželni zbor, opazoval sem vse, ali nikdar in nikjer se

ni dogodilo, da bi meni, ki imam v svojej velikej županiji mnogo vsestranskega vpliva, kdo od c. kr. vlade rekel: tega ali tega kandidata želim, da bi prišel v to sl. zbornico. Bivši poslanec je imel svoj sedež tukaj in jaz bi ga vprašal, kaj ga je nagnilo, da se je v zadnjem trenutku, ko je še zadnji večer o važni reči imel poročati, odpovedal poslanstvu; on je imel tedaj svoj sedež in je mogel tukaj ostati. Ali je morebiti hotel in zahteval, da bo enoglasno izvoljen? Danes je to nemogoče. Dne 25. avgusta t. l. je nekdo rekel volilnim možem, ako ne bo Obreza enoglasno izvoljen, se bo odpovedal poslanstvu, ker on je dal za to svojo možko besedo. Ali tega še Bismarck sè svojimi bajoneti in kanoni ne more zahtevati, in kako bi g. Obreza kaj tacega mogel zahtevati? Gibanje je bilo res živahno, ali pred Bogom in ljudmi lahko trdim, da vladinega vpliva vsaj jaz nikakor nisem ni z besedo ni s pismom čutil. Sedanja vlada nam je prijazna, in trditi, da je c. kr. vladni načelnik na Kranjskem tako rekoč pod policijskim nadzorom, ako se kam poda, kaj to koga briga, kje si izvoli svoj Tuskulum za odpočitek? In vender se to godi, kar bi se v slovenskih časopisih ne smelo, in ko se je zgodilo, je to naravnost rečeno, od časopisov nesramno. Dva volilna shoda sta bila sklicana, eden na praznik Marijinega vnebovzvetja, eden v nedeljo po tem prazniku; ta dva shoda bila sta 15. in 17. avgusta. Vreme ni bilo sicer volilnim možem obeh shodov enako ugodno; 15. avgusta je deževalo, 17. avgusta je pa bil lep dan. Prvi shod je bil sklican od bivšega poslanca in mislilo se je, da se ljudje gotovo ne bodo bali slabega vremena, ako se za bivšega poslanca zanimajo; vsaj imajo mnogi železnico na razpolaganje. Prišlo jih je grozno malo in še ti se niso upali govoriti, ker jih je bilo zavol premajhnega števila navzočih volilnih mož tako rekoč sram zborovati. — 17. avgusta sklicanega shoda po g. Obrezi se nas je pa udeležilo do 60 volilnih mož; lažnjivi brzojavci so nas sicer skrčili na 28 volilnih mož, da bi tako rešili čast prvemu shodu, katero smešno veselje lažnjivim brzojavcem rad privoščim, da-si tudi nam so kot nepoklicani in neabljeni prav surovo nagajali na vsak mogoč način. Oba shoda sta pa že kazala, kak izid vtegne biti volilni dan, kateri je bil po visoki c. kr. vladi na 25. avgusta v Postojino sklican in ta dan je bil velik volilni boj, pa niti eden glas se ni čul za bivšega poslanca, ako so tudi poprej nekateri o njem govorili; eni so bili sicer drugih misel in 28 glasov združili; drugi smo se zjedinjili na g. Obrezo in bilo nas je 73 volilnih mož. Volitev je bila popolnoma prosta. To dokazujem tudi s tem, da so nekateri, ki so popolnoma odvisni od visoke vlade in od c. kr. okrajnega šolskega sveta, nasprotnega kandidata volili. Mi smo tedaj na Notranjskem volili popolnoma prosto in neodvisno; mi imamo čiste roke in dobro vest; mi smo volili g. Obrezo in prepričan sem, da se od velike večine, ki ga je volila, ne bo našel nobeden, ki bi rekel, da je volil pod vladinim pritiskom.

Z dobro vestjo in lahko priporočujem, da slavna zbornica g. Obrezo potrdi poslancem v našem deželnem zboru.

Abgeordneter Deschmann:

Ich erlaube mir nur gegen Eine Aeußerung des Herrn Regierungsvertreters eine Bemerkung vorzubringen, daß nämlich die Regierung keinen Grund hat, bezüglich der Aeußerungen gewisser officiöser Blätter, in denen polemisiert wird, etwas vorzukehren; ich glaube wenigstens den Herrn Regierungsvertreter so verstanden zu haben. In dieser Richtung hätte ich nur gewünscht, daß die hohe Regierung auch jeinerzeit — es war dies vor ein paar Jahren — bezüglich der «Laibacher Zeitung» daselbe Princip beobachtet hätte; es ist ja allbekannt, daß bei dieser Zeitung wegen Beschwerden, welche von nationaler Seite erhoben wurden, daß nämlich gewisse nationale Festlichkeiten dort nicht gehörig herausgestrichen wurden, von derselben die Beseitigung eines den Nationalen unliebsamen Redacteurs veranlaßt wurde. Ich finde sonach bezüglich der officiösen Presse ein sehr ungleiches Maß angewendet. Noch mehr aber mußte ich über die Aeußerungen des Professors Suklje staunen. Er scheint völlig zu verkennen, daß er in erster Linie k. k. Professor (Suklje: Tukaj ne!), und zwar beurlaubter Professor ist, daß in dieser Beziehung auch die Steuerzahler ein gewisses Recht haben, zu verlangen, daß die betreffenden Professoren bei ihrem Berufe verbleiben und nicht zu anderen Aufgaben von der Regierung verwendet werden, die eine große Erbitterung im Lande hervorgerufen haben. (Nemir — Unruhe.)

Landespräsident Freiherr von Winkler:

Ich möchte mir nur eine Gegenbemerkung erlauben auf die letzte Bemerkung des Herrn Abgeordneten Deschmann, als ob die Steuerzahler engagirt wären bei der Herausgabe des officiösen Blattes; — gar keine Spur davon! — Der Redacteur des officiösen Blattes bezieht sein Gehalt vom Verleger desselben, und er selbst bezahlt die Kosten eines Supplenten am hiesigen Gymnasium, welcher an seiner Stelle die vorgeschriebene Anzahl Unterrichtsstunden erteilt. Ich sehe nun nicht ein, wie die Steuerzahler hier genannt werden können und wie die Interessen derselben beeinträchtigt sein sollen. Was die Bemerkungen hinsichtlich der «Laibacher Zeitung» betrifft, so ist die Haltung derselben so offenkundig und so allseitig bekannt und die bezügliche Bemerkung des Herrn Abgeordneten so wenig zur Sache gehörig, daß ich wohl enthoben zu sein glaube, diesfalls ein weiteres Wort zu verlieren.

Deželni glavar:

Zeli se kdo besede?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Ker se nihče ne oglasi za besedo, ima sklepčno besedo g. poročevalec.

Poročevalec Murnik:

Slavna gospôda!

Vsakemu častitemu g. poslancu je gotovo dobro znano, da je danes naloga, zagovarjati predlog deželnega odbora, za poročevalca jako lahka, ker se proti predlogu ni govorilo. Ker se zoper nasvet deželnega odbora ni nikdo oglasil, mi tudi ni treba deželnega

odbora poročilo o tej volitvi zagovarjati. Naloga moja tudi ni, slavno c. kr. deželno vladu zagovarjati, ker je prečastiti gospod deželni predsednik vladino postopanje razjasnil. Meni se zdi, da tudi ne more biti moja naloga, tukaj govoriti o listih, naj se uže glasé «Ljubljanski List», «Slovenski Narod» ali «Wochenblatt». Omenjam le, da, kar je gospod Deschmann o tej stvari govoril, je bilo meni iz zadnjega lista že večinoma znano. Meni tedaj ne preostaja druzega, nego priporočati predlog deželnega odbora, da pravilno izvršeno volitev g. Obreze potrdi. Ker pa gg. predgovorniki na nekateré opazke g. Deschmanna niso odgovorili, čutim se dolžnega o tej reči nekaj omeniti. Gospod Deschmann je omenjal v začetku svojega govora postopanja prejšnje vlade in vedenja narodnih poslancev proti tej vladi in trdil, da so ji predbacivali Bog vé kake grehe. Ali poslanci narodne stranke so imeli gotovo vse drugače pravice to storiti, kakor danes g. Deschmann. Vsaj je g. Deschmannu ravno tako znano in brž ko ne bolje, kakor meni, kako se je na Kranjskem na najvišjem in najnižjem mestu delalo za one kandidate, katere je vlada hotela spraviti v državni in deželni zbor. Za kandidate tedanji vladi vsečene ni se delalo samo pri c. kr. deželni vladi, ampak delalo se je tudi s pomočjo finančnega in poštnega vodstva, okrajnih glavarstev i. t. d., celo vsak najmanjši c. kr. uradnik z redko izjemo je bil takrat preverjen, da mora delati za kandidata prejšnje vlade. Gledé na vse to, se moram čuditi govoru gospoda Deschmanna. Gospod Deschmann rekel je dalje: «daß das Damoklesschwert der Nichtverification auf ihren Häuptern geschwebt.» Resnica je, da se niso poslanci nemške stranke vedno precej verificirali, ali povod temu je bil drugi, nego je danes. Danes imamo tukaj vse volilne akte, katere je vsak častiti gospod poslanec lahko pregledal. Iz volitvenih spisov je pa razvidno, da proti volitvi ni nobenega ugovora in da tedaj tudi deželni odbor ni imel povoda, volitev dalje preiskavati. Naloga deželnega odbora in poročevalca tudi ne more biti, ozirati se na to, kako so si listi ene ali druge stranke zaradi te volitve levite brali in pisarili. Takrat pa, ko se niso volitve g. poslancev nemške stranke precej verificirale v deželnem zboru, bili so proti volitvam ugovori in zaradi tega je bilo treba stvar preiskavati in so se volitve mogle še le v prihodnjem zasedanji verificirati. Ker tedaj, kar sem že omenil, ni nikakersnega protipredloga predlogu deželnega odbora, ne morem druzega, nego slavnemu zboru nasvet deželnega odbora v potrjenju priporočati.

Deželni glavar:

Prosim, tisti gospodje, kateri so zadovoljni s predlogom deželnega odbora, naj blagovolijo se vzdigniti. (Obvelja — Angenommen.)

Volitev g. poslancu Obreze je tedaj potrjena.

Poročevalec Murnik

(bere poročilo B iz priloge 17 sê sledečim predlogom — liest den Bericht B aus der Beilage 17 mit folgendem Antrage):

Slavni deželni zbor naj sklene: Volitev gospoda Ernsta Faber-a deželnim poslancem za mestni volilni okraj Kočevje-Ribnica se potrdi.

(Obvelja — Angenommen.)

Poročevalec Murnik

(bere poročilo C iz priloge 17 sè sledečim predlogom — ließt den Bericht C aus der Beilage 17 mit folgendem Antrage):

Slavni deželni zbor naj sklene: Volitev gospodov Ervina grofa Auersperga in Leopolda barona Lichtenberga deželnima poslancema iz volilnega razreda velikega posestva se potrdi.*

(Obvelja — Angenommen.)

5.) Priloga 14. — Poročilo deželnega odbora gledé agrarnih razmer na Kranjskem.

5.) Beilage 14. — Bericht des Landesauschusses über die Agrarverhältnisse in Krain.

Poslanec dr. Vošnjak:

Slavni zbor!

Ker je to poročilo jako obsirno in ker zadeva več zelo važnih reči, predlagam, da se izvoli posebni odsek 11 udov, kteremu bi se to poročilo izročilo. Ta odsek naj bi se imenoval «gospodarski odsek»; upravnemu odseku se po mojem mnenji ta predmet ne more izročiti, ker upravni odsek je prav za prav bolj za upravne reči, a ne za gospodarske. To bi bil tedaj posebni odbor, ne pa upravni odsek, ali kakor se imenuje «Verwaltungsausschuss». Nadalje bi želel, da bi se ta novi odsek koj zdaj izvolil in da bi se temu odseku ne samo ti predlogi, ampak vsi enaki predlogi izročevali.

Deželni glavar:

Želi kdo o tem predlogu govoriti?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Jaz menim, da bi se ta odsek na koncu današnje seje volil.

(Glasovi, Stimmen: Dobro!)

Prosim tedaj, tisti gospodje, kteri so zadovoljni s predlogom g. poslanca dr. Vošnjaka, da se poseben gospodarski odsek 11 udov voli, naj blagovolijo se vzdigniti.

(Obvelja — Angenommen.)

Ta predmet se bo tedaj izročil gospodarskemu odseku, kteri se bo še v današnji seji izvolil.

Preidemo k 6. točki dnevnega reda.

6.) Priloga 16. — Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlaga proračun deželnega zaklada in njegovih podzakladov za l. 1885.

6.) Beilage 16. — Bericht des Landesauschusses mit Vorlage des Voranschlages des Landesfondes und seiner Subfonde pro 1885.

(Izroči se finančnemu odseku — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

7.) Priloga 20. — Poročilo deželnega odbora, zadevajoč odobrenje občinskih priklad.

7.) Beilage 20. — Bericht des Landesauschusses, betreffend die Genehmigung von Gemeinde-Umlagen.

(Izroči se upravnemu odseku — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

8.) Priloga 22. — Poročilo deželnega odbora gledé vpeljave taks za ogledovanje živine pri izdavanji živinskih potnih listov.

8.) Beilage 22. — Bericht des Landesauschusses, betreffend die Einführung von Taxen für die Viehbeschau anlässlich der Ausstellung von Viehpässen.

(Izroči se upravnemu odseku — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

9.) Ustna poročila finančnega odseka o sledečih peticijah:

9.) Mündliche Berichte des Finanzausschusses über folgende Petitionen:

a) Odbora «Glasbene Matic» in «Narodne šole» za podporo;

a) des Ausschusses der «Glasbena Matica» und des Vereins «Narodna šola» um Unterstützung.

Poročevalec Kersnik:

Slavnemu zboru je došla prošnja «Glasbene Matic» za dovoljenje podpore za pospeševanje njenih namenov. Potreba in korist tega zavoda sta v obče znana in ni treba, da bi jaz to še tukaj posebno poudarjal. Preostaje mi samo podati slavnemu zboru nekoliko statističnih dat o dosedanem delovanju tega društva, kajti tiskanega letnega poročila ni moglo to društvo izdati, ker se je izogibalo stroškov. Stojé mi

pa na razpolaganje računski sklepi in proračuni za lansko, oziroma tekoče leto in iz teh je razvidno, da je imela «Glasbena Matica» leta 1883. in 1884.

dohodkov . . .	2505 gld. 91 kr.
stroškov pa . . .	2199 » 51 »

tedaj je preostalo 306 gld. 40 kr., katera svota se stavi na račun tekočega leta in bode tem potrebnejša, ker bodo stroški, kakor je iz proračuna razvidno, narastli. Glavno svoto pri stroških namreč provzročuje glasbena šola in na ta moment se je slavni zbor že v lanskem zasedanji oziral in dovolil v pospeševanje in vzdrževanje te šole, kakor sploh v društvene namene podporo 500 gld.

Ta izdatna svota je omogočila društvu, da je glasbeno šolo razširilo, in s kakim vspehom se je to zgodilo, to je znano zlasti onim, kateri so bili navzoči pri javni preskušnji 9. marca t. l. Omenjam naj le to, da je «Glasbena Matica» imela 1882. leta 25, 1883. leta 50 in 1884. leta 82 učencev, izmed katerih se letos uči 40 glasovir, 30 na gôslu in celo v treh razredih, ostali pa se učé v solo-petji. Tako za to malo društvo ogromno število gojencev zahteva tretjega učitelja, a nastavljenje takega provzročuje velik strošek, kateri se more pokriti le s pomočjo raznih podpor.

Še jeden ozir je, kateri je vodil finančni odsek pri sklepu, tudi letos nasvetovati dovoljenje podpore in to je, da je šolnina pri «Glasbeni Matici» jako nizka, samo 1 gld. za vsacega učenca in še od te šolnine je mnogo oproščenih. Pri takih razmerah je tedaj tudi ubožnim učencem mogoče udeležiti se dobrot tega zavoda.

Uvaževaje vse to, sklenil je finančni odsek staviti sledeči predlog:

Slavni deželni zbor naj sklene: Društvu «Glasbena Matica» v Ljubljani dovoli se za leto 1884/85 podpora 500 gld. iz deželnega zaklada.

(Obvelja — Angenommen.)

Poročevalec dr. Vošnjak:

«Narodna šola» je eno izmed najkoristnejših društev, katero deluje uže 12 let. Ustanovljeno je to društvo leta 1872. in od tistega časa je uže učnih pripomočkov v vrednosti več 1000 gld. šolam in učiteljem razdelila. Letos privikrat se je društvo obrnilo s prošnjo do deželnega zbora, da bi mu dovolil kako podporo. Svojo prošnjo podpira s tem, da ima po § 3. svojih pravil tudi ta namen, da daje nagrade učiteljem za dobre spise in da te točke svojih pravil zavolj slabih materijelnih razmer ni moglo do sedaj izvršiti. Želeti bi pa vendar bilo, da se pedagogični spisi izdajajo, za kar je treba večje denarne svote. Po mojem mnenji je društvo res podpore vredno; vendar menim, ne v ta namen, da bi izdavalo omenjene spise, ker se to uže godi od drugih spisovateljev, ampak sploh za društvene namene, katera ima «Narodna šola.» Zato finančni odsek nasvetuje, da se temu društvu za uspešnejše delo-

vanje, posebno pa v ta namen, da revnim šolam kupuje učne pripomočke, iz deželnega fonda daje primerna podpora.

Po računskih sklepih za leto 1883. imelo je društvo «Narodna šola» 770 gld. 87 kr. dohodkov; razdelilo je pa učnih pripomočkov v vrednosti od 693 gld. 45 kr. Tedaj ima za prihodnje leto zelo malo denarja na razpolaganje. Ustanovnikov ima tudi le 11, kar je gotovo pičlo število.

Finančni odsek z ozirom na koristno delovanje tega društva nasvetuje:

Slavni deželni zbor naj dovoli podporo v znesku 100 gld. «Narodni šoli» za l. 1885. iz deželnega fonda.

(Obvelja — Angenommen.)

b) Šolskega vodje Janeza Lapajneteta v Krškem za podporo za šolsko-literarna dela;

b) des Schulleiters Johann Lapajne in Gurfeld um Subvention für schulliterarische Werke.

Poročevalec dr. Vošnjak:

Deželnemu zboru je nadalje predložena prošnja Ivana Lapajneteta, šolskega vodje v Krškem, za podporo njegovega slovstvenega delovanja. V svoji prošnji navaja g. Lapajne celo vrsto knjig, ki jih je za slovensko šolstvo izdal. Tacih knjig je 17, kar je res lepo število, med katerimi se tudi take nahajajo, katere so našim učiteljem jako dobro došle, namreč «Prvi poduk» in «Praktična metodika». Kar je drugih knjig, imel je g. Lapajne nesrečo, da se niso potrdile kot učne knjige in tako je imel pri izdavanji še denarno škodo. Omeniti moram tudi to, da knjizica, katero je g. Lapajne izdal pod naslovom «Opis Krškega okrajnega glavarstva za leto 1884.» dobro služi našim šolam v Krškem okraji. Gosp. Lapajne spisuje zdaj pedagogijo za učiteljske pripravnike in učitelje, ter prosi, da bi mu deželni zbor za izdavo te knjige dovolil kako podporo.

Priznati se mora, da je Lapajne eden izmed najmarljivejših pisateljev med slovenskimi učitelji; priznati se mora tudi to, da bi ne bilo lepo, ko bi se tako marljivemu pisatelju odrekla vsaka podpora. Seveda deželni zbor ne more toliko dati, kolikor bi sama stvar po svoji vrednosti zaslužila, ker znano je, kako težavno je naše finančno stanje. Zato finančni odsek nasvetuje:

Vodji J. Lapajnetu na meščanski šoli v Krškem dovoli se podpora 100 gld. iz deželnega zaklada za leto 1885. za izdavanje pedagogičnih knjig.

(Obvelja — Angenommen.)

- c) Pavle Vukotičeve, ranocelniške sirote, za miloščino;
- e) der Paula Vukotič, Wundarztenswaise im Gnadengabe.

Poročevalec dr. Vošnjak:

V prisilni delalnici je služil do 1881. leta Anton Vukotič kot kirurg in sekundarius. Imel je pičlo plačo 200 gld. na leto. Služil je 30 let in je ves ta čas svojo službo prav vestno opravljal. Po njegovi smrti je njegova vdova dobivala 84 gld. miloščine na leto, pa je meseca maja t. l. umrla. Zdaj se obrača do deželnega zbora edina hči Vukotičeva ter navaja v svojej prošnji za podporo, da se v silno slabem materijelnem položaji nahaja, da je vedno bolna in da nima nikakega zasluga. Sklicuje se na vestno delovanje svojega očeta skozi 30 let za deželo kranjsko. Zdravstveno spričevalo, katero je prošnji priloženo, dokazuje, da prosilka trpi na kroničnem kataru in da si zavolj tega le malo ali nič ne more zaslužiti. Finančnemu odseku se zdi prosilka res podpore vredna, torej nasvetuje:

Slavni deželni zbor naj dovoli siroti Pavli Vukotičevi miloščino v znesku 20 gld. za l. 1884. in po 40 gld. za l. 1885., 1886. in 1887. iz zaklada prisilne delalnice.

(Obvelja — Angenommen.)

- d) Šolskega odseka obrtnijske šole v Kočevji za podporo;

- d) des Schulausschusses der Fachschule für Holzindustrie in Gottschee um Unterstützung.

Poročevalec Murnik:

Slavni zbor!

Šolski odsek strokovne obrtnijske šole v Kočevji obrnil se je na deželni zbor s prošnjo, da bi se mu za podporo ubogih učencev na tej šoli neka pomoč iz deželnega zaklada dovolila. Svojo prošnjo utemeljuje s tem, da prilaga drugo letno poročilo za šolsko leto 1883/84. Iz tega je razvidno, da je bilo v šolo vstopilo 23 učencev. Od teh je iz prvega razreda med letom izstopilo 5, a iz drugega 2; tedaj jih je ostalo koncem leta še 16, od katerih je 1 dobil posebno dober red, a ostalih 15 dober. Za ustanovo te šole se ima Kočevsko zahvaliti prijatelju šolstva g. Stampfl-*nu* v Pragi, kateri je 20 000 gld. daroval za to šolo. S tem denarjem se je kupilo posestvo in kar je še ostalo, se je porabilo za opravo šole, v kateri bosta dobila stanovanje 2 učitelja. Plačo dobivajo učitelji od nemškega šolskega društva; druge potrebne reči se pa skrivajo iz daril in iz lastnih dohodkov.

Dohodkov bilo je . . . 6561 gld. 34 kr.

stroškov pa . . . 4490 » 86 »

tedaj je ostalo . . . 2070 gld. 48 kr.

Podpore so dobivali 3 učenci, namreč hrano in stanovanje; vsi učenci pa dobivajo brezplačno pisalno in drugo potrebno orodje za risanje. Nekatere učence podpirajo tudi posamezni dobrotniki v Kočevji. Lanskega leta je o priliki praznovanja svoje sedemdesetletnice podaril knez Karol Auersperg 17 cekinov za učence te šole. Vrh tega mi je še omeniti, da učenci na tej šoli ne plačajo šolnine. Iz poročila, kakor tudi iz tega, kar so častiti gg. poslanci že lani slišali in v razstavi tudi videli, se lahko sodi, da ta šola res napreduje in da je koristna, akoravno se je ne morejo drugi udeležiti, kakor le Kočevci. Iz imenika te šole se vidi, da so bili učenci na tej šoli le iz raznih krajev okrajnega sodišča Kočevskega.

Gledé na vse to predlaga finančni odsek:

Slavni deželni zbor naj sklene: Šolskemu odseku strokovne šole za lesno obrtnijo v Kočevji dovoli se za leto 1885. iz deželnega zaklada 100 gld. podpore.

(Obvelja — Angenommen.)

- e) Jere Kumar-*ce*, vdove paznika posilne delalnice, za rejni donesek svoji hčeri Jožefi;

- e) der Gertraud Kumar, Zwangsarbeitshaus-Aufsichterswitwe, um Erziehungsbeitrag für ihre Tochter Josefa.

Poročevalec Murnik:

Vdova paznika v prisilni delavnici Jera Kumar obrača se s prošnjo od 5. septembra t. l. na slavni deželni zbor, naj bi ji za njeno hčerko Jožefo dovolil letni rejni donesek. V prošnji se sklicuje na to, da ima po svojem možu na leto normalno odmerjeno provizijo 120 gld. in da si vsled dolge bolezni svojega moža ni mogla ničesar prihraniti in da s to pičlo provizijo še sama ne more izhajati. Težko ji je tedaj tudi za otroka skrbeti, ki hodi v nunsko šolo in je zdaj 8 let star. Vsled tega se obrača na sl. deželni zbor, da bi ji nekoliko pripomogel, da bi se njena hčerka mogla vzgojiti.

Finančni odsek, oziraje se na utemeljeno prošnjo in druge enake primerljeje, je mnenja, da bi se vdovi dovolil rejni donesek za Jožefo Kumar, da bo ta mogla vsaj od 14. leta v šolo hoditi. Sklenil je tedaj, pripočeti sl. zboru, da prošnjo vdove Jere Kumar usliši. Gledé na to nasvetuje:

Slavni deželni zbor naj sklene: Jeri Kumar, vdovi paznika prisilne delalnice, dovoli se za pet let, od 1. januarja l. 1885. počenski, rejni donesek v letnem znesku 30 gld. za hčer Jožefo Kumar iz zaklada prisilne delalnice.

(Obvelja — Angenommen.)

f) Marije Statin, učiteljske vdove, za povekšanje pokojnine;

f) der Maria Statin, Lehrerswitwe, um Pensionserhöhung.

Poročevalec Šuklje:

Finančnemu odseku se je izročila prošnja učiteljske vdove Marije Statin za povekšanje njene penzije.

Marija Statin je vdova bivšega učitelja Statin-a, ki je več nego 40 let služil na tedanji ljubljanski normalni.

Ko je on leta 1857. umrl, dobila je vdova pokojnine po tedanji postavni določbi 133 gld. 21 kr. konv. veljave in sedaj 140 gld. av. velj.

Toda med tem je žena stara postala; sedaj ima 66 let, ni več v stanu sama sebi prislužiti vsakdanjega kruha. In ker je finančni odsek sprevidel, da se s tako pičlo pokojnino 140 gld. ne da shajati na Dunaji, kjer biva prosilka, stavlja finančni odsek sledeči predlog:

Slavni deželni zbor naj sklene: Učiteljski vdovi Mariji Statinovi se poviša pokojnina od 140 gld. av. velj. na 200 gld. na leto, in sicer iz normalno-šolskega zaklada.

(Obvelja — Angenommen.)

g) Učiteljske sirote Lucije Schott za daljno dovoljenje miloščine;

g) der Lehrerswaise Lucia Schott um weitere Bewilligung der Gnadengabe.

Poročevalec Šuklje:

Lucija Schott, učiteljska sirota, je od leta 1875 po smrti svojega očeta prejemale rejni donesek letnih 31 gld. 66 kr. Ker je pa 26. aprila t. l. 20 let stara postala, je potekel obrok temu rejnemu donesku in rejni donesek se ji je vstavil. Sedaj prosi Lucija Schott, da bi se ji podaljšal rejni donesek, in sicer z ozirom na zdravniško spričevalo, priloženo prošnji, s katerim ona dokazuje svojo bolehnost in svojo nezmožnost, sama si prislužiti potrebnega živeža, ter na svedočbo ljubljanskega mestnega urada, kateri potrjuje njeno revnost.

Vsled tega nasvetuje finančni odsek:

Slavni deželni zbor naj sklene: Učiteljski siroti Luciji Schott se podaljša rejni donesek 31 gld. 66 kr. na tri leta iz penzijskega zaklada.

(Obvelja — Angenommen.)

h) Marjete Junc, učiteljske vdove, za miloščino in rejne doneske;

h) der Margareth Junc, Lehrerswitwe, um Gnadepension und Erziehungsbeiträge.

Poročevalec Šuklje:

Marjeta Junc, vdova učitelja Antona Junca, ki je umrl 15. februarja t. l., izročila je dež. zboru prošnjo, da se ji nakaže iz penzijskega zaklada normalna penzija ali vsaj penzija potom miloščine in ob enem rejni donesek za njene 4 otroke.

Finančni odsek ni vstanu priporočevati te prošnje v tej obliki, in sicer iz sledečih vzrokov ne: Istina je, da je učitelj Junc služboval skozi 20 let, ali še le pred petimi leti, namreč 1879 l., napravil je on učiteljski izpit in tedaj se mu more v smislu § 62. deželnega zakona z 29. aprila 1873. l. le 5 službenih let uštevat. § 66. istega zakona pa zahteva, da mora vsaj 10 let po postavi biti v števeni učiteljski praksi, da zadobi vdova pravico do penzije.

Vsled tega finančni odsek te prošnje ne more priporočati. Oziraje se pa na to, da je prosilka v hudi stiski ter da je primorana služiti kot dekla, da si nekoliko prisluži, stavlja finančni odsek predlog:

Slavni deželni zbor naj sklene: Učiteljski vdovi Marjeti Junc se dovoli miloščina 80 gld. na 3 leta iz učiteljskega penzijskega zaklada, pričenski s 1. januarjem 1885. leta.

(Obvelja — Angenommen.)

i) Katarine Krombhole, učiteljske vdove, za povekšanje miloščine;

i) der Katharina Krombholz, Lehrerswitwe, um Erhöhung der Gnadengabe.

Poročevalec Šuklje:

Ta prosilka je vdova po ranjkem učitelji Štefanu Krombholeu, ki je umrl 1862. l. Takrat ona ni prosila za pokojnino in oglasila se je za miloščino še le 1876. l., takrat tedaj, ko je bila vže tako stara, da se ni mogla več sama preživiti. 1876. l. ji je deželni zbor dovolil iz učiteljskega penzijskega zaklada 40 gold. miloščine.

Ta svota se je potem povišala 1881. l. na 60 gld. in sedaj z nova prosi, da bi ji povišal slavni zbor to podporo.

Finančni odsek se je oziral zlasti na visoko starost prosilke, katera je sedaj stara vže 74 let, tedaj ne bo mogla več dolgo uživati te podpore; potem pa tudi nima sorodnikov, ki bi bili zmožni prosilko pod-

pirati, in ona je v taki revščini, da se živi od milodarov. Vsled tega je finančni odsek sklenil, nasvetovati slavnemu deželnemu zboru:

Slavni deželni zbor naj sklene: Katri Krombholc, učiteljski vdovi, se poviša miloščina od 60 na 80 gld. na leto, pričesni s prvim januarjem 1885. l., iz učiteljskega penzijskega zaklada.

(Obvelja — Angenommen.)

k) Karoline in Ane Malenšek, učiteljskih sirot, za podaljšanje miloščin;

**k) der Carolina und Anna Malenšek, Lehrers-
waisen, um weitere Bewilligung von Gnadengaben.**

Poročevalec Šuklje:

Prošnji ste izročili Karolina in Ana Malenšek, učiteljski siroti. Njijun oče je bil učitelj na Raki ter je umrl že leta 1835. Jaz moram pač reči, da se mi čudno zdi, da se po tako dolgem obroku še oglašajo prosilke.

Ali kjer ste vender vredni, da se ozira nanje, ker ste bolehn in slabotni, ena izmed njih je skoro popolnoma slepa, druga pa tako bolehn, da skoro ne more zapustiti sobane in je primorana ležati cele tedne v postelji, kar priznava zdravniška svedočba, dovolil je deželni zbor jima uže leta 1881. miloščine letnih 30 gld. za vsako, in sicer na 3 leta.

S 1. avgustom 1884. l. je ta miloščina potekla in prosilki vsled tega prosite, da se jima podaljša miloščina zopet na 3 leta.

Oziraje se na to, smo bili v finančnem odseku tega mnenja, da je prošnja vredna, da se usliši.

Vender je treba razmotrivati še neko drugo vprašanje namreč, iz katerega zaklada se bo ta miloščina plačala. Do sedaj se je plačevala ta miloščina iz normalno-šolskega zaklada. Jaz pa sem tega mnenja, in to mnenje je tudi prodrlo v finančnem odseku, da tu ne gre gledati na ono dobo, kedaj je dotičnik umrl, temveč na dobo, kedaj se je vložila dotična prošnja. Ta je bila vložena 1881 l.; takrat je učiteljska zaklada uže obstala in po tem načelu se ima miloščina vračunati penzijskemu zakladu. Tega se je držal deželni zbor, ko je Katri Krombholcevi dovolil miloščino iz penzijskega zaklada, dasiravno je tudi njen soprug bil učitelj starejše kategorije. Zatorej stavljam v imenu finančnega odseka predlog:

Slavni deželni zbor naj sklene: Učiteljskima sirotama Karolini in Ani Malenšekovi podaljša se miloščina 30 gld. na leto za triletno dobo, do 1. avgusta 1887, in sicer iz učiteljsko-penzijskega zaklada.

(Obvelja — Angenommen.)

l) Karoline Hočevar, učiteljske vdove, za miloščino;

**l) der Caroline Hočevar, Lehrerswitwe, um
Gnadengabe.**

Poročevalec dr. Vošnjak:

Slavni deželni zbor je vže v lanski sesiji Karolini Hočevar, učiteljski vdovi v Črnomlji, dovolil miloščino v znesku 50 gld. za leto 1884. Ista vdova se zopet obrača za podporo na deželni zbor. Njene razmere so letos še slabše postale. Spričevalo ondotnega okrajnega zdravnika dokazuje, da prosilka ni za delo zmožna in da ne more sebe, niti svojega sinka vzdrževati. Pravice do pokojnine nima, ker je njen mož vže po stiriletni službi umrl, tedaj prosi, da bi ji deželni zbor, oziraje se na njenega sinka, kako miloščino dovolil.

Finančni odsek je sklenil, nasvetovati deželnemu zboru:

Učiteljski vdovi Karolini Hočevarjevi v Črnomlji dovoli se za l. 1885, 1886 in 1887 miloščina v znesku po 50 gld. iz učiteljskega pokojninskega zaklada.

(Obvelja — Angenommen.)

m) Slikarja Josipa Petkovška za podporo;

m) des Malers Josip Petkovšek um Subvention.

Poročevalec Kersnik:

Slikar Josip Petkovšek prosi deželni zbor za podporo. On je kmečkih starišev sin in se uči sedaj slikarstva pri Duranu v Parizu, doma je pri Vrhniku, mati mu še živi in ima razun njega še troje otrok preskrbovati. Slikar Josip Petkovšek je zdaj 23 let star in kaže izreden talent za slikarstvo, kakor so se gg. poslanci mogli prepričati iz njegovih studij, katere je izpostavil tukaj v posvetovalni sobi. Tudi je priložil svoje prošnji izvrstno spričevalo slikarske akademije v Monakovem. Ker slavni deželni zbor vbožnih talentiranih domačih sinov še nikdar ni pustil brez pomoči, kadar so je potrebovali in zaprosili, sklenil je finančni odsek, priporočati slavnemu zboru:

Slikarskemu učencu Josipu Petkovšku, sedaj v Parizu, dovoli se za l. 1885. podpora v nadaljevanje njegovih studij v znesku 100 gld. iz deželnega zaklada.

(Obvelja — Angenommen.)

n) Podpornega društva na višji kmetijski šoli na Dunaji za podporo;

n) des *Unterstützungsvereines an der Hochschule für Bodencultur in Wien um Subvention.*

Poročevalec Kersnik:

Podporno društvo na višji kmetijski šoli na Dunaji prosi podpore, kakor je storilo to v zadnjih letih.

Iz letnega poročila je razvidno, da je to društvo podpiralo tudi dijake z Kranjskega. Finančni odsek je sklenil, dovoliti tudi letos podporo v znesku 30 gl. On torej predlaga:

Slavni deželni zbor naj sklene: Podpornemu društvu dijakov višje kmetijske šole na Dunaji se dovoli za leto 1885. podpora 30 gl. iz deželnega zaklada.

(Obvelja — Angenommen.)

o) Podpornega društva «Asylverein» na Dunajskem vseučilišči za podporo;

o) des *Asylvereines an der Wiener Universität um Subvention.*

Poročevalec Kersnik:

Dijaško društvo «Asylverein» na Dunaji prosi letos podpore. Lanskega leta ni bilo tega društva med prosilci, ki se vračajo pred deželni zbor vsako leto, kakor lastovice v spomladi. Prejšnja leta dobivalo je to društvo 30 gold. podpore na leto, in ker je v svojem letnem poročilu dokazalo, da podpira večje število dijakov z Kranjske, je finančni odsek sklenil, predlagati, da se ta prošnja usliši. Predlog se glasi:

Društvu «Asylverein» na Dunaji se dovoli za leto 1885. podpora 30 gl. iz deželnega zaklada.

(Obvelja — Angenommen.)

10.) Ustno poročilo finančnega odseka o § 7, marg. št. 1., 2., 3., 4. deželno-odbornega letnega poročila, zadevajoč deželni muzej.

10.) *Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über § 7, Marg. 1, 2, 3, 4 des Rechenschaftsberichtes, betreffend das Landesmuseum.*

Poročevalec Kersnik:

Poročati mi je o § 7 *lit. A* letnega poročila, ki zadeva deželni muzej. Ta del poročila je sam po sebi jako zanimiv, in ker je že delj časa v rokah častitih gosp. poslancev, smem se nadejati, da je uže vsem znan. Omenjam le, da se zanimanje za važna prazgodovinska preiskovanja jako širi med občinstvom

po naši deželi, kar je časi seveda slabši za muzej, ker se najdene stvari, kadar pridejo v privatno posest, težje akvirirajo za naš deželni zavod.

Finančni odsek je uvedel, da se iz muzealne zaklade v namen preiskovanja letos nič ni izdalo. Tistim privatnim gospodom, kakor tudi vsem drugim, kateri so deloma jako izdatno podpirali ta preiskovanja, se je deželni odbor primerno zahvalil.

Omeniti mi je še, da preide, kadar bode vlada razpustila staro muzealno društvo, po statutu premoženje tega društva v last dežele in bode to prevzel muzealni fond. Ker pa ni dovolj prostora v sedanjem muzeji za to zbirko, zato se je deželni odbor obrnil do slavne vlade, da počaka z razpusčenjem muzealnega društva do onega časa, ko bode «Rudolfinum» dogotovljen.

Slavna vlada je obljubila, temu ustreči, potem bo pa dežela prevzela zbirko muzealnega društva v svojo last.

Finančni odsek predlaga, naj se § 7, marg. št. 1., 2., 3., 4. deželno-odbornega letnega poročila vzame na znanje.

(Obvelja — Angenommen.)

11.) K prilogi 5. — Poročilo finančnega odseka o računskem sklepu zaklada prisilne delalnice za l. 1883.

11.) *Zur Beilage 5. — Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabschluss des Zwangsarbeitshausfondes pro 1883.*

Berichterstatter Luckmann:

Hoher Landtag!

Der Finanzausschuss hat den Rechnungsabschluss des Zwangsarbeitshauses geprüft und stellt den Antrag: Der hohe Landtag wolle solchen mit folgenden Ziffern genehmigen:

Die reellen Einnahmen betragen	54070 fl. 85 ¹ / ₂ fr.
die durchlaufenden	24703 » 41 ¹ / ₂ »
anfänglicher barer Cassarest	3050 » — »
somit zusammen	
	81824 fl. 27 fr.
Die reellen Ausgaben betragen	60566 » 02 »
die durchlaufenden	18920 » 57 ¹ / ₂ »
schließlicher Cassarest	2337 » 67 ¹ / ₂ »
somit zusammen	
	81824 fl. 27 fr.

Der Vermögensstand betrug 96776 fl. 87 ¹/₂ fr. und zeigt eine Vermehrung von 2769 fl. 94 ³/₄ fr.

Die Vermehrung des Vermögens ist gewissermaßen eine illusorische, weil gewisse Abschreibungen unterlassen worden sind, und der Finanzausschuss hat sich vorbehalten, beim Präliminare darauf zurückzukommen und bei demselben diesfällige Anträge zu stellen, welche gewisse Abschreibungen an dem Vermögensstande betreffen würden, ebenso wird ein Antrag erfolgen bezüglich der Vereinfachung

der Rechnungsabchlüsse, daß dieselben vollkommen ersichtlich sein werden, was bei dem vorliegenden Rechnungsabschluß nicht der Fall ist.

Ich bitte aber, diesen vorliegenden Rechnungsabschluß zu genehmigen und behalte mir vor, beim Präliminare Anträge zu stellen, welche auf den Vermögensstand Bezug haben werden.

(Obvelja — Angenommen.)

12.) K prilogi 6. — Poročilo finančnega odseka o računskih sklepih dobrodelnih zakladov za l. 1883.

12.) Zur Beilage 6. — Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Rechnungsabchlüsse der Wohltätigkeitsfonde pro 1883.

Deželni glavar:

Menim, da bi tako ravnali, da se oni gospodje, ki želijo k tej ali onej številki govoriti, oglasijo k besedi, ako se to ne zgodi, smatram, da je dotična številka sprejeta.

Poročevalec dr. vitez Bleiweis:

Finančni odsek v tem poročilu ni stavil posebnega predloga, ker ni nobene posebne premembe napravil in so številke torej enake ostale.

V bolničnem zakladu je skupnih dohodkov 58 346 gld. 51 kr.
proti proračunu 63 821 » 00¹/₂ »

tedaj se je manj izdalo 5 474 gld. 49¹/₂ kr.

Zastanki so koncem decembra meseca leta 1883. znašali . . . 5 169 » 64¹/₂ »
Skupni stroški znašali so 58 346 » 51 »
proti proračunu 63 821 » 00¹/₂ »

tedaj se je manj izdalo 5 474 gld. 49¹/₂ kr.
Ostankov pa je še 6 517 » 44¹/₂ »

V blazničnem zakladu imamo dohodkov pravih in prehajalnih 40 186 gld. 13 kr.
proti svoti v proračun stavljeni 41 636 » 95 »

tako se je tudi tukaj manj izdalo za 1 450 gld. 82 kr.
ali zastankov je bilo konec decembra 1883. l. 2 005 » 69 »
od poprejšnjih let pa 3 294 » 96¹/₂ »
kar izvira od tod, da od katerih drugih kronovin še niso bili plačani vsi oskrbovalni stroški.

Med pravimi stroški omeniti mi je le še to, da so se tudi letos stroški za režijo zopet pomnožili za več kot tisoč in sto goldinarjev, in da celi stroški znašajo v blazničnem zakladu . . . 40 186 gld. 13 kr.
proti 41 636 » 95 »

v proračunu, tedaj manj 1 450 gld. 82 kr.
ali veliki zaostanki konec decembra 1883. l. znašajo . . . 124 955 » 28¹/₂ »
kar pa reprezentira vrednost blaznice.

Najdeniški zaklad ima dohodkov pravih in prehajalnih 512 gld. 57¹/₂ kr.
proti svoti 8 637 » 44 »

v proračun nastavljeni, tedaj manj 8 124 gld. 86¹/₂ kr.

Stroški najdeniškega zaklada, pravi in prehajalni, znašajo 512 gld. 57¹/₂ kr.
proti proračunu 8 637 » 44 »

torej manj za 8 124 gld. 86¹/₂ kr.

Poslanec Robič:

Prosim besede!

Vidim tukaj v prilogi številki 6, in sicer v prvi rubriki na drugi in tretji strani v četrtem, petem in šestem predelci, napačen napis: «Skupni izdatki» — «Gesammt-Erfolg», namestu pravičnega napisa: «Skupni dohodki» — «Gesammt-Einnahmen». Prosim, da bi se to popravilo.

Deželni glavar:

Prosim, to tiskovno pomoto, oziroma popravilo, na znanje vzeti.

Poročevalec dr. vitez Bleiweis:

Se vé da je napačno, stati mora: «Skupni dohodki — Gesamt-Einnahmen».

V porodišničnem zakladu skupni in prehajalni dohodki znašajo 5521 gld. 41¹/₂ kr.
proti proračunu 4704 » 88 »

manj 816 gld. 53¹/₂ kr.

Zastanki koncem decembra l. 1883. znašajo skupaj 664 gld. 30 kr. To so namreč dolgovi, katere dežela dolguje drugim kronovinam za svoje najdenice.

Stroškov ima porodišnični zaklad pravih in prehajalnih 5528 gld. 15¹/₂ kr.
proti v proračunu nastavljenim 4704 » 88 »

tedaj se je več izdalo 823 gld. 27¹/₂ kr.

Bilo je namreč število na porodišnici bivajočih žensk večje, kakor druga leta.

Konečno predlaga finančni odsek, da se potrdijo računski sklepi dobrodelnih zavodov: bolničnega, blazničnega, najdeniškega in porodišničnega zaklada.

(Obvelja — Angenommen.)

Deželni glavar:

Pridemo k volitvi gospodarskega odseka.

Da se gospodje poslanci o osebah dogovoré, pretrgam sejo. (Klici — Rufe: «Ni potreba, smo že dogovorjeni».) Tedaj prosim, listke oddati. (Se zgodi — Geschieht.)

Za skrutatorje imenujem gospoda poslanca Kersnika in gospoda barona Lichtenberga.

(Po razštetih listkih — Nach Beendigung des Scrutiniums.)

Prosim naznaniti izid volitve.

Poslanec Kersnik:

Pri volitvi je bilo oddanih 28 listkov. Voljeni so z vsemi glasovi gosp. poslanci: dr. Vošnjak, Murnik, Svetec, Obreza, Dev, Detela, baron Apfaltrern, Deschmann, baron Lichtenberg, potem Faber in gosp. Rudež s 27 glasovi.

Deželni glavar:

Tedaj so imenovani gospodje poslanci izvoljeni v gospodarski odsek.

Prosim, da bi se odsek koj konstituiral — izvolil si načelnika in njegovega namestnika.

(Po prestanku — Nach einer Pause:)

Gospodarski odsek se je konstituiral. Načelnikom je izvoljen gosp. poslanec dr. Vošnjak, njegovim namestnikom gosp. poslanec Faber.

Došle so mi še dve peticiji, katere izroča g. poslanec dr. Mosché (bere — liešt):

Grile Ludovik, slikar na Dunaji, prosi podelitev ustanove za nadaljevanje studij na akademiji umetnosti na Dunaji.

(Se izroči finančnemu odseku — Wird dem Finanz-ausschusse zugewiesen.)

Kozjek Ivan prosi za podelitev deželne službe.

(Se izroči finančnemu odseku — Wird dem Finanz-ausschusse zugewiesen.)

Upravni odsek se snide četrtek ob 10. uri dopoldne. — Der Verwaltungsausschuss versammelt sich Donnerstag um 10 Uhr vormittags. — Finančni odsek jutri ob 5. uri popoldne. — Der Finanzausschuss morgen um 5 Uhr nachmittags. — Odsek za pregledovanje letnega poročila jutri ob 10. uri dopoldne. — Der Ausschuss für den Rechnungsbbericht morgen um 10 Uhr vormittags, bei welcher Gelegenheit die Referate vertheilt werden. —

Gradivo, katero sem prejel, je tako pičlo, da ne vem, kedaj bom zamogel prihodnjo sejo določiti. Dan seje bodem naznanil pismeno in prosim slavni zbor, da me pooblasti, sam sestaviti prihodnji dnevni red.

Poslanec dr. Vošnjak:

Jaz bi nasvetoval, da bi bila prihodnja seja v petek.

Deželni glavar:

Ako zbor temu pritrjuje (se zgodi), potem bo seja v petek ob 10. uri dopoldne; prosim častite odseke, da se marljivo dela poprimejo, da dobim potrebno gradivo za prihodnjo sejo.

Sklenem sejo.

Seja se konča ob 5. minuti čez 1. uro popoldne. — Schluss der Sitzung um 1 Uhr 5 Minuten nachmittags.